

Katarzyna Wyrwas

Agentura

Ostatnio natknęłam się na nazwy firm: *Agentura* Handlowa Climex (www.hofmann.waw.pl) oraz *Agentura* Handlowa CSI Dicam (fotopolis.pl). Takie określenia agencji czy biura handlowego są współcześnie zjawiskiem dość rzadkim, nawiązują do znaczenia wyrazu, który pojawił się w polszczyźnie w 2. połowie XIX w. jako zapożyczenie od niemieckiego *Agentur*¹. Słownik warszawski, podający pierwotne znaczenie tego wyrazu, przy hasle *agientura* zamieszcza odsyłacz do *agienca*: „1. biuro rządowe a. prywatne do załatwiania interesów określonych (...); 2. filia handlowa, reprezentacja przedsiębiorstwa”. To starsze znaczenie wraz z XIX-wiecznymi przykładami odnotowuje także SJPDor: «handlowe biuro pośrednictwa, agencja». Podobne znaczenie wyrazu podają SJPSz, Słownik współczesnego języka polskiego² (SWJP), Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny³ (PSWP) oraz Uniwersalny słownik języka polskiego⁴. *Agentura* w znaczeniu ‘agencja, biuro’ funkcjonuje współcześnie również w językach czeskim i słowackim, a w polszczyźnie nadal jest synonimem *agencji*:

Biuro Podróży Meyerpol, Poznań, ul. Długa 9. Informacje o biurze **Agentury** (www.meyerpol.tele2.pl); (...) udała się do jednej z wielu działających w bankach w Polsce **agentur** Western Union lub Reisenbank i poprosiła o przesłanie pieniędzy do Niemiec (www.botschaft-polen.de); Multimedialna **Agentura** Webraster - projekty graficzne, strony internetowe (www.webraster.com); Mam 27 lat, mieszkam & pracuję w Niemczech jako ilustrator dla wydawnictw, **agentur** reklamowych (leszno.edu.pl)

K. Waszakowa umieszcza derywat *agentura* w dwóch grupach semantycznych: wśród nazw tautologicznych (od *agencja*; derywat i podstawa mają to samo znaczenie)⁵ oraz wśród nazw zbiorów (od *agent*). Znaczenie wyrazu *agentura* jako ‘grupy szpiegów i dywersantów’ na usługach obcego państwa lub wrogiej organizacji’ (SJPSz) pojawiło się być może pod wpływem rosyjskim⁶ i to właśnie ono jest współcześnie w polszczyźnie mocniej ugruntowane, o czym świadczyć mogą nowe wyrazy: SWJP odnotowuje *agenturalnie*, *agenturalność*, *agenturalny*⁷, PSWP podaje dwa kolejne: *agenturowo* i *agenturowy*.

Nazwa firmy z leksemem *agentura* nie budzi zatem we współczesnych młodych Polakach pozytywnych skojarzeń, może jednak wywołać efekt humorystyczny, ponieważ obecnie w języku potocznym coraz częściej używa się rzeczownika *agentura* jako neosemantyzmu w znaczeniu ‘agencja towarzyska’, por. przykłady z Internetu:

Agentury Sztuk Pięknych?! (...) Ta swego rodzaju bezpłatna forma reklamy [ulotki za wycieraczkami parkujących samochodów – K.W.] wykorzystywana jest przez agencje towarzyskie. (...) W taki sposób próbują dotrzeć do klientów **agentury**. (nnp.w.interia.pl); (...) a co szanowni koledzy sadza o raporcie na temat **agentur**

w ostatnim Newsweeku (rozrywkawpolsce.com.pl); Agencje towarzyskie, ocena użytkowników: **Agentura** na Koszykowej, może i tania ale kiepska... (www.callgirl.pl); Ten lokal to była turecka **agenturka**, a myśmy nie skorzystali (ktp.pl); Moje badania wykazały, że prawdopodobieństwo złapania syfa w **agenturze** jest zdecydowanie mniejsze niż przy kontakcie pierwszego stopnia z tzw. porządną kobietą (rozrywkawpolsce.com.pl); (...) tzw. „**agentura**” to slangowe określenie na burdel (hyperreal.info);

Wyraz w tym znaczeniu znajdujemy także w tekstach piosenek hip-hopowych:

(...) jak zwykłą dziwkę z **agentury** (...); Uważaj jak tańczysz, bo życiowy parkiet bywa śliski, nie bądź jak **agentura** zbytnio towarzyski (wwo.pl)

Coraz powszechniejszą świadomość nowego znaczenia tego słowa potwierdza nawet tytuł artykułu zamieszczonego w „Rzeczpospolitej” (z dnia 9.01.2001 r.): Izabela Lewandowska, Oporna **agentura** towarzyska. Neosemantyzm ten pochodzi oczywiście również od wyrazu *Agentur*, który w języku niemieckim jest składnikiem mniej lub bardziej eufemistycznych określeń agencji towarzyskich w rodzaju (*Erotik*) *Model Agentur*, *Call-girl Agentur*. Polska *agentura* w tym znaczeniu jest powstałym dzięki elipsie uniwerbizmem, który zgodnie z panującą w języku tendencją do ekonomii zastępuje dłuższe wyrażenie.

Przypisy

¹ A. Bańkowski, *Etymologiczny słownik języka polskiego*, t. 1, Warszawa 2000.

² *Słownik współczesnego języka polskiego*, red. B. Dunaj, Warszawa 1996.

³ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgólkowa, t. 1, Warszawa 1994.

⁴ *Uniwersalny słownik języka polskiego*, red. S. Dubisz, t. 1, Warszawa 2003. Słownik ten jako jedyny opatruje definicje kwalifikatorami: *polityczny* i *urzędowy*.

⁵ K. Waszakowa, *Słowotwórstwo współczesnego języka polskiego. Rzeczowniki sufiksalne obce*, Warszawa 1994, s. 168-9.

⁶ Por. K. Długosz-Kurczabowa, *Nowy słownik etymologiczny języka polskiego*, Warszawa 2003, s. 21.

⁷ W serwisie internetowym operatora sieci telefonii komórkowej jest określenie „dzwonki **agenturalne**” (sms.idea.pl). W ten sposób nazwano dzwonki z melodiami ze słynnych filmów szpiegowskich z Jamesem Bondem, Hansem Klosssem itp. Można tu chyba mówić o wielomotywyjności derywatu, nawiązuje bowiem jednocześnie i do wyrazu *agent*, i do *agentury*.